

**Cofnodion Cyfarfod Arbennig o'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau
Iachach a gynhaliwyd o bell drwy fideo-gynadledda
ddydd Mercher, 20 Hydref 2021**

Yn bresennol: Y Cynghorwyr Bryan Davies, Gethin Davies, Marc Davies, Odwyn Davies, Peter Davies MBE, Keith Evans, Hag Harris, Alun Lloyd-Jones, Dan Potter, John Roberts, Lynford Thomas ac Ivor Williams.

Aelodau Cabinet yn bresennol: Y Cynghorwyr Rhodri Evans, Catherine Hughes, Gareth Lloyd, Ray Quant, ac Alun Williams

(10.00am – 12.17pm)

1 Ymddiheuriadau

Ymddiheurodd y Cynghorydd Paul Hinge am na fedrai ddod i'r cyfarfod gan ei fod yn cyflawni dyletswyddau eraill ar ran y Cyngor. Hefyd, ymddiheurodd y Cynghorydd Elaine Evans am na fedrai ddod i'r cyfarfod.

**2 Datgelu Buddiannau Personol / Buddiannau sy'n Rhagfarnu
(gan gynnwys datganiadau chwipio)**

Dim

3 Safonau Masnach (Sgamiau)

Rhoddodd y Rheolwr Safonau Masnach a Thrwyddedu ddiweddariad i'r Pwyllgor am sgamiau, materion yn ymwneud â throeddau ar garreg y drws a'r gwaith a wneir gan Safonau Masnach.

Yn gyffredin â'r rhan fwyaf o awdurdodau safonau masnach ledled Cymru a Lloegr, mae Tîm Safonau Masnach Ceredigion, fel pwynt cyswllt cyntaf ar gyfer aelodau o'r cyhoedd, yn defnyddio'r gwasanaeth Cyngor ar Bopeth i ddefnyddwyr, a sefydlwyd ac a ariennir yn genedlaethol gan lywodraeth ganolog, i gynnig cyngor sifil i ddefnyddwyr ac i weithredu fel porthol ar gyfer atgyfeiriadau i dimau safonau masnach awdurdodau lleol. Caiff gwybodaeth berthnasol ei throsglwyddo wedyn i bob awdurdod lleol yn ddyddiol iddynt hwy gymryd unrhyw gamau gweithredu priodol. Mae'r Tîm Safonau Masnach yn gofyn ar i 100% o gwynion ynghylch sgamiau a throeddau ar garreg y drws gael eu trosglwyddo iddynt.

Mae'r Gwasanaeth hefyd yn defnyddio'r Model Gweithredu Cudd-wybodaeth Cenedlaethol i ddynodi blaenoriaethau ar sail niwed i ddefnyddwyr a bregusrwydd, ac mae sgamiau a throeddau ar garreg y drws yn ymddangos yn gyson yn y 5 maes blaenoriaeth uchaf.

Yn 2019/20 derbyniodd y Tîm Safonau Masnach 552 adroddiad gan y gwasanaeth Cyngor ar Bopeth i ddefnyddwyr ac roedd 40 o'r rhain yn ymwneud yn benodol â sgamiau a throeddau ar garreg y drws. Derbyniodd y Tîm atgyfeiriadau hefyd gan y Tîm Sgamiau Safonau Masnach Cenedlaethol. Yn ystod yr un cyfnod, ymdriniodd y Tîm Safonau Masnach â 48 atgyfeiriad gan y Tîm Safonau Masnach Cenedlaethol mewn perthynas â

dioddefwyr sgamiau; caiff pob adroddiad ei frysbennu ac mae'r ymyrraeth yn dibynnu ar lefel y risg sy'n gysylltiedig â'r unigolyn hwnnw.

Gan fod nifer o bobl wedi gorfod aros gartref yn ystod y pandemig, esboniwyd bod nifer o aelwydydd wedi dod yn ddibynol ar gysylltedd da â'r rhyngryd ar gyfer siopa ar-lein, gweithio gartref, derbyn addysg gartref, tanysgrifiadau i adloniant ar-lein, ac ati, ac roedd y sgamiau cyflenwi ac ar-lein nodweddiadol y byddai twyllwyr yn rhoi cynnig arnynt er mwyn gwneud arian ar draul y cyhoedd diarwybod yn cynnwys:

- Anfon negeseuon testun ac e-bost at bobl i'w hudo i wneud cais am frechlyn Covid-19
- Neges awtomatig yn dweud bod BT yn mynd i atal dros dro y band eang gan fod y cyfeiriad IP wedi'i gyfaddawdu, a neges yn gofyn i'r derbynnydd 'bwyso 1' er mwyn parhau.
- Neges awtomatig yn dweud bod yr alwad gan Amazon Prime ac yn honni y byddai tâl o £79 yn cael ei godi am Amazon Prime ar gerdyn y derbynnydd.
- Neges destun, yn ôl pob golwg, gan Y Post Brenhinol, yn datgan bod angen aildrefnu danfon pecyn neu fod eitem yn aros i'w chasglu, ac yn gofyn i'r derbynnydd bwysu dolen 'bit.ly'

O'r 740 adroddiad/cwyn gan ddefnyddwyr a dderbyniwyd gan y Tîm Safonau Masnach ers dechrau'r pandemig, roedd 67 achos yn gysylltiedig â defnyddwyr Ceredigion wedi profi rhyw fath o arfer masnachu annheg uniongyrchol yn sgil Covid-19 e.e. tor contract, gwerthwyr yn gwrthod ad-dalu a dychwelyd blaendaliadau ar wyliau/priodasau/digwyddiadau a ganslwyd neu fethiant i ddarparu gwasanaeth, ac ati.

Cafodd y Pwyllgor hefyd wybodaeth am droseddau ar garreg y drws. Yn aml, pobl oedrannus a phobl fregus sy'n cael eu targedu gan fasnachwyr twyllodrus yn cynnig gwelliannau i'r cartref neu wasanaethau garddio ac ati. Mae troseddau ar garreg y drws yn aml yn ganlyniad i alwad diwahoddiad cychwynnol. Bydd masnachwyr diegwyddor yn gwneud gwaith diangen, eilradd a pheryglus hyd yn oed, ar brydiau, ac yna'n defnyddio tactegau cryf i berswadio'r defnyddwyr i dalu symiau mawr o arian am grefftwaith gwael. Mae'r Tîm Safonau Masnach yn gweithio'n agos gyda phartneriaid fel Heddlu Dyfed-Powys i geisio dyrchafu effaith ei weithgareddau i'r eithaf yn lleol ac osgoi dyblygu. Caiff yr holl gudd-wybodaeth sy'n gysylltiedig â sgamiau a throseddau ar garreg y drws ei hychwanegu at gronfa ddata gudd-wybodaeth ganolog a ddosberthir i'r Heddlu ac asiantaethau gorfodi eraill fel y bo'n briodol.

Mae ymateb y Tîm Safonau Masnach i achosion o droseddau ar garreg y drws wedi'i seilio fwy ar orfodaeth ac mae'r Tîm yn ceisio ymateb i bob un yr adroddir arno, gyda chymorth yr heddlu, lle'n bosibl. Mae ymchwilio i'r math hwn o weithgarwch masnachu twyllodrus ac amddiffyn defnyddwyr bregus rhagddo yn parhau'n flaenoriaeth i'r Tîm Safonau Masnach. Mae gan y Gwasanaeth nifer o ymchwiliadau ar y gweill ar hyn o bryd, ac mae un erlyniad yn aros am ddedfryd. Darparwyd canlyniadau'r erlyniadau diweddaraf mewn perthynas â masnachwyr diegwyddor/twyllodrus i'r Pwyllgor.

Pwysleisiodd aelodau'r Pwyllgor y byddai adnoddau ychwanegol ar gyfer y tîm yn fuddiol, gan fod rhan fwyaf y partneriaid gorfodi yn ei chael hi'n anodd ymdopi â phrinder adnoddau.

Ystyriodd y Pwyllgor gynnwys yr adroddiad a CHYTUNWYD i nodi'r adroddiad a'r materion a ddisgrifiwyd.

4 Adroddiad Blynyddol Uned Gofalwyr Ceredigion 2020-21

Rhoddodd yr Aelod Cabinet a'r Rheolwr Tîm – Gofalwyr Gydol Oes a Chymorth Cymunedol adroddiad am lwyddiannau Uned Gofalwyr Ceredigion a'r cynnydd a wnaed o ran y targedau a'r amcanion a gytunwyd arnynt yn ystod blwyddyn 2020-2021.

Mae'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) yn rhoi hawl gyfartal i Ofalwyr i asesu eu hanghenion fel y rheini y maent yn gofalu amdanynt. O dan y ddeddf, mae'n rhaid i awdurdodau lleol ddarparu cynllun cymorth i helpu Gofalwyr i sicrhau'r canlyniadau sy'n bwysig iddyn nhw.

Symud ymlaen â chamau i sicrhau bod yr hawliau gwell hyn yn cael eu cydnabod a'u gweithredu'n weithredol. Y 3 blaenoriaeth genedlaethol oedd:

- Cefnogi bywyd ochr yn ochr â gofalu - Rhaid i bob Gofalwr gael seibiannau rhesymol o'u rôl ofalu i'w galluogi i gynnal eu gallu i ofalu, a chael bywyd y tu hwnt i ofalu.
- Nodi ac adnabod Gofalwyr – Yn hanfodol i lwyddiant cyflawni gwell canlyniadau i Ofalwyr yw'r angen i wella cydnabyddiaeth Gofalwyr o'u rôl ac i sicrhau y gallant gael gafael ar y cymorth angenrheidiol.
- Rhoi gwybodaeth, cyngor a chymorth - Mae'n bwysig bod Gofalwyr yn cael y wybodaeth briodol a'r cyngor priodol ble a phryd y mae eu hangen arnynt.

Dywedwyd bod Cyngor Sir Ceredigion yn parhau i fod yn ymrwymedig i ddarparu'r gwasanaeth gorau posibl sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau i wella bywydau Gofalwyr, ac i wella cefnogaeth, gwasanaethau a chydabyddiaeth Gofalwyr yng Ngheredigion yn barhaus. Mae'r Ddeddf yn rhoi diffiniad o Ofalwr fel "person sy'n darparu neu'n bwriadu darparu gofal i oedolyn neu blentyn anabl". Mae hyn yn dileu'r gofyniad bod rhaid i ofalwyr roi "swm sylweddol o ofal ar sail reolaidd".

Gofynnodd yr Aelodau gwestiwn am y ddarpariaeth seibiant a oedd ar gael. Soniodd y Swyddog Datblygu Gofalwyr am yr amrywiol opsiynau oedd ar gael. Pwysleisiodd yr Aelodau mor bwysig oedd rhannu gwybodaeth yn enwedig yn yr ysgolion ac yn y meddygfeydd.

Cytunodd y Pwyllgor i nodi'r adroddiad.

5 Adroddiad Blynyddol Grŵp Datblygu Gofalwyr Rhanbarthol Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru 2020-2021

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet a'r Rheolwr Tîm – Gofalwyr Gydol Oes a Chymorth Cymunedol yr adroddiad a oedd wedi'i baratoi gan Grŵp Datblygu

Gofalwyr Gorllewin Cymru ar gyfer Llywodraeth Cymru i amlinellu'r cynnydd a gyflawnwyd i fodloni blaenoriaethau Gofalwyr Llywodraeth Cymru gan Grŵp Datblygu Gofalwyr Rhanbarthol Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru.

Ym mis Ebrill 2017, cytunodd Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gorllewin Cymru i gynnwys Gofalwyr fel ffrwd waith allweddol, gan adlewyrchu pwysigrwydd y grŵp poblogaeth hwn o fewn cyfrifoldebau Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Gwnaeth yr adroddiad a gyflwynwyd grynhoi gweithgarwch Grŵp Datblygu Gofalwyr Gorllewin Cymru yn ystod y cyfnod 1 Ebrill 2020– 31 Mawrth 2021. Mae Grŵp Datblygu Gofalwyr Gorllewin Cymru yn is-grŵp ffurfiol Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gorllewin Cymru sy'n cynnwys cynrychiolwyr Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda (Bwrdd Iechyd), tri Awdurdod Lleol Sir Gaerfyrddin, Ceredigion a Sir Benfro, yn ogystal â sefydliadau'r Trydydd sector a'r sector Gwirfoddol, a chynrychiolwyr Gofalwyr yng Ngorllewin Cymru.

Mae 2019/20 yn adlewyrchu cyfnod pontio Llywodraeth Cymru rhwng Mesur Strategaethau Gwybodaeth ac Ymgynghori Gofalwyr (Cymru) 2010 a Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Yn eu llythyr cyllideb dyddiedig 14 Mawrth 2018 nododd Llywodraeth Cymru eu disgwyliad y bydd iechyd, awdurdodau lleol a'r trydydd sector yn gweithio mewn partneriaeth i gefnogi gofalwyr o dan y Ddeddf trwy:

- Gefnogi bywyd ochr yn ochr â gofalu - darparu cyfleoedd i ofalwyr gael seibiannau rhesymol o'u rôl ofalu i'w galluogi i gynnal eu gallu i ofalu, a chael bywyd y tu hwnt i ofalu.
- Nodi a chydabod gofalwyr - gwella cydnabyddiaeth Gofalwyr o'u rôl a sicrhau eu bod yn gallu gafael ar y gefnogaeth gywir.
- Rhoi gwybodaeth, cyngor a chymorth - rhoi cyngor priodol lle a phryd y mae ei angen ar Ofalwyr.

Roedd yr Aelodau yn dymuno tynnu sylw at bwysigrwydd y Gymraeg wrth ofalu am rywun sy'n Gymraeg iaith gyntaf. Hefyd, pwysleisiwyd bod angen i'r byrddau iechyd gysylltu â'i gilydd pan fyddai claf yn cael ei ryddhau o ysbyty sydd wedi'i leoli mewn bwrdd iechyd cyfagos er mwyn sicrhau bod y gofal priodol ar gael i'r claf yn ei gartref.

Yn dilyn cwestiynau o'r llawr, CYTUNWYD i nodi'r adroddiad.

6 Cadarnhau Cofnodion Cyfarfod Arbennig o'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Iachach a gynhaliwyd ar 22.09.2021 ac unrhyw faterion sy'n codi ohonynt

Eitem 5 – Nododd y Pwyllgor fod aelodau'r Cabinet a'r swyddogion wedi cwrdd â Thîm Pêl-rwyd Llewod Llambod a Chyngor Tref Llanbedr Pont Steffan a'u bod yn cynnal trafodaethau ar hyn o bryd.

CYTUNWYD i gadarnhau Cofnodion y Cyfarfod a gynhaliwyd ar 22 Medi 2021 yn rhai cywir.

Cadarnhawyd yng nghyfarfod y Pwyllgor a gynhaliwyd ar xxxx 2021

Cadeirydd: